

389. Pereszteg, Keleti lakóterület
(KÖH 40055)

(Győr-Moson-Sopron megye) R

2010 folyamán régészeti megfigyelést végeztem a sorra épülő lakóházak földmunkáinál.

Berki u. 4. (1/57 hrsz.): Szeptember 9-én régészeti jelenségeket a sávalap ÉK-i és DNy-i sarkánál figyeltem meg. Előbbi egy nagy kiterjedésű, É és K felé a házalapon erősen túlnyúló objektum, melynek Ny-i kiterjedése több ponton részben azonosítható volt. Az objektum oldalfalán erős kiégetést mutató vastag vörös sáv húzódott. Betöltése sötétbarna kevert humusz volt. Valószínűleg ismeretlen funkciójú épületről van szó. A betöltésében talált inkább jellegtelennek tekinthető kerámiatöredékek alapján az objektumot a rézkor időszakára keltezhetjük. A másik jelenség viszonylag kisméretű, esetleg oszlophelyként meghatározható, betöltése kevert barna humusz. Datálása leletanyag hiányában nem lehetséges.

Napsugár utca 8. (1/21 hrsz.): 2010. június 23-án a földmunkával érintett területen összesen három régészeti jelenséget dokumentáltam. A K-i, É-i oldalon viszonylag nagyméretű (kb. 6 m hosszú), ÉNy-DK irányú félig földbe mélyített épület metszete rajzolódott ki az alapárok falában. Északi végében jól megfigyelhető volt egy kemence tapasztása. A házalap középső/északi részében egy valószínűleg szintén félig földbe mélyített épületként meghatározható, valószínűleg K-Ny irányú, hasonlóan nagyméretű beásást azonosítottam. A házalap Ny-i, É-i oldalánál pedig egy valamivel bizonytalanabban kirajzolódó beásást tapasztaltam, melynek aljában melléklet nélküli (feltehetően gyermek vagy fiatal nő) csontvázas temetkezés jelentkezett, utóbbit sajnos a gép a földkiemelés során nagyrészt elmozgatta eredeti helyzetéből. A rábontás ellenére sem került elő egyik jelenségnél sem leletanyag, így koruk nem határozható meg, bár a környezetükben intenzíven előforduló őskori telepjelenségek alapján feltételezhetjük kapcsolatukat.

Nyárfa u. 4. (1/29 hrsz.): Szeptember 3-án a megfigyelést részben nehezítette a korábban lerakott építési hulladék is. A sávalap a termőtalaj vastagsága miatt az altalaj szintjét nem érte el. Szórványként csupán egyetlen jellegtelen őskori kerámiatöredékre bukkantunk, régészeti jelenségeket nem tudtunk megfigyelni.

Munkatárs: Balassa Krisztina régésztechnikus.

POLGÁR PÉTER

390. Perkáta, Nyúli-dűlő
(KÖH 29289)

(Fejér megye) B, LT, Á, Kk

2009. június és 2010. december között folyt a szinte a teljes középkort (a 10. század végétől a 16. század első harmadáig) felölelő falu, temető valamint egy késő bronzkori település és temető, ill. egy kelta falusias jellegű telep megelőző feltárása. A lelőhely, a Mezőföld

területén, két patak által övezett kettős dombon terül el, a mai Perkáta ÉNy-i szélén. A Hatházi Gábor által kutatott, másik perkátai középkori, kun lelőhely mintegy 2 km-re fekszik ide. Az okleveles adatok és a két feltárás eredményei alapján nagy valószínűséggel most már ténylegesen azonosítható a középkori Kétperkáta valóban kettős települése.

A 62. sz. főút Perkátát elkerülő szakaszához kapcsolódóan 2010 végéig 41 385 m²-en 6710 régészeti jelenséget tártunk fel.

A középkori templom

A templom falait (egy 3–4 m-es szakasz és helyenként néhány nagyobb kő kivételével) maradéktalanul elhordták későbbi építkezésekhez; a falak helyén és az egykori templombelsőben teljesen összekevert, habarcsos, apró kőtörmelékes, tetőcserepes folt mutatta az építmény hajdani helyét. Mindezek ellenére meglepően sok információ maradt meg. A templom három építési periódussal rendelkezett, amelyeknek az építőanyagait is el lehetett különíteni és még sok más adalék a templom díszítéséhez, építészeti kivitelezéséhez.

Ettől DK-re egy négyzetes alaprajzú, 4×4 m alapterületű kőépítmény került napvilágra. Ennek rendeltetése vita tárgyát képezi. Az ossarium, a kápolna és a harangláb meghatározás is felmerült. Az ossarium meghatározást támogatja, hogy az alapozás aljának magasságában és még attól lefelé hozzávetőleg 20 cm mélységben 5 halomban emberi csontok voltak. A kápolna meghatározást támaszthatja alá, hogy a kövek, amelyből épült, a templom mindhárom építési periódusának kőzettípusait felvonultatják, vagyis lehetséges, hogy a templom lerombolása után épült fel, mintegy azt pótolandó. A harangláb értelmezést az épület elhelyezése (templom D-i oldalán), a falazás vastagsága és szintén a kőanyag teszi lehetővé, abban az esetben, ha a templom harmadik periódusának építésekor a 2. periódus É-i falát elbontották.

Valamennyi építmény létesítésekor korábbi temetkezéseket bolygattak meg, így azok későbbi vizsgálatával pontosabban lehet majd keltezni azokat. A megtalált templomról a Hatházi Gábor által korábban összegyűjtött okleveles adatok alapján felvethető, hogy az a középkori Perkáta Szűz Mária tiszteletére szentelt templomával azonosítható.

A templomot övező árok- és falrendszer

A templomot és temetőt határoló többször megújított árok és falrendszer – méreteiből ítélve – nemcsak a megszentelt föld lehatárolását szolgálhatta, hanem komoly erődítési szereppel is bírt. A legalább négy ízben megújított árokrendszer valószínűleg első periódusa az a majd 3 m mély és 4 m széles erődárok, amelyet legkorábban I. Mátyás idején számoltak fel teljesen. Feltöltése három pusztulási fázist is jelez, és egyben bizonyítja, hogy valamelyik oldalán (logikusan a belsően) fapalánk állhatott, amelyet esetleg sárral